

De Maagd van Orleans.

Jeanne d'Arc. Naar een tekening van Paul Dubois.

„Heeft de stem, die gij om raad vraagt, gezicht en oogen?”

De voorzitter der rechtbank, bisschop Cauchon, richtte die vraag tot de gevangene, tot het eenvoudige herdersmeisje uit Lotharingen, tot Jeanne d'Arc, en zijn sluw oog rustte scherp en doordringend op die edele gestalte.

Het was een strikvraag, en Jeanne d'Arc antwoordde: „Dat zoudt gij niet weten! Er is een kindersprekwoord, dat luidt: „Dikwijls wacht den mensch de galg, indien hij de waarheid spreekt!””

„Weet gij, of gij in den staat der genade zijt?” vroeg daarop de bisschop.

Het was een nieuwe strikvraag, gevaarlijker dan de eerste. Antwoordde de aangeklaagde bevestigend, dan zou de rechtbank haar verdoemen als hoogmoedig en verwaten; antwoordde ze ontkennend, dan zou zij haar eigen vonnis strijken als een verworpen zondares.

Een oogenblik vlamde de toorn op in haar oogen, de martelares werd weer de heldin; en zij stond daar voor haar rechters met een vorstelijk gebaar: de fiere Maagd van Orleans!

Wie had Frankrijk gered van de Engelsche overheersching? Wie had Karel VII zegevierend naar Reims gevoerd? Wie had, met het blanke vaandel in de hand, bij het hoofdaltaar gestaan, toen Karel VII plechtig tot Koning werd gezalfd met de olie uit de gewijde altaarskruik, waarmee negen eeuwen vroeger Clovis I als de eerste Christenkoning der Franken was gezalfd?

Toen de kroning had plaats gehad, was haar de eere beschoren, den Koning het eerst te huldigen. En in tranen uitbarstend, had zij geroepen: „Nu is Gods wil vervuld!”

Die tafereelen gingen aan haar geestesoog voorbij, en joegen het bloed sneller door haar aderen. Zij was verkocht, verraden. Niet dan met innerlijken afschuw kon zij die beulen aanzien, die zich haar rechters noemden, en de Koning zou koninklijk hebben gehandeld, indien hij den sceppter beschermend over haar had uitgestrekt.

Doch wat is de mensch? Wat is zelfs een vorst? Heeft de Psalmddichter niet gezegd: „Vertrouwt niet op prinsen, op des menschen kind, bij hetwelk geen heil is?”

Zij had er op vertrouwd. De glans en grootheid hadden haar blik beneveld!

Te Reims was haar taak voltooid. Dezelfde geheimzinnige stemmen, die haar eens hadden opgeroepen, om Frankrijk te verlossen van de Engelsche tyrannie, hadden haar te Reims vermaand, om terug te keeren naar haar eenvoudig dorp, naar Domrémy, om weer de schapen harer ouders te hoeden.

Helaas, zij had niet naar die stemmen geluisterd. Zij geraakte in Engelsche gevangenschap, en thans stond zij terecht voor een Fransche vierschaar van geestelijken, saamgeroepen op last van den koning van Engeland, om zich te verantwoorden op de aanklacht van ketterij, afgoderij en tooverij. „Weet gij, of gij in den staat der genade zijt?” vroeg de bisschop.

Jeanne d'Arc had haar kalmte teruggekregen. De vlam der verontwaardiging was uitgedoofd, en slechts de lijdende trek der martelares was achtergebleven.

Zij dacht eenige oogenblikken na, alvorens een antwoord te geven, en toen antwoordde zij: „Ben ik niet in den staat der genade, zoo moge God mij daarin plaatsen; ben ik er wel in, dan moge God mij daarin handhaven. Ik zou het ellendigste schepsel op aarde zijn, indien ik wist, niet in den staat der genade te zijn.”

„Welken zegen hebt gij over uw zwaard laten uitspreken?” vroeg de bisschop daarop, en hij zinspeelde met die vraag op de tooverformules, waarop de doodstraf stond.

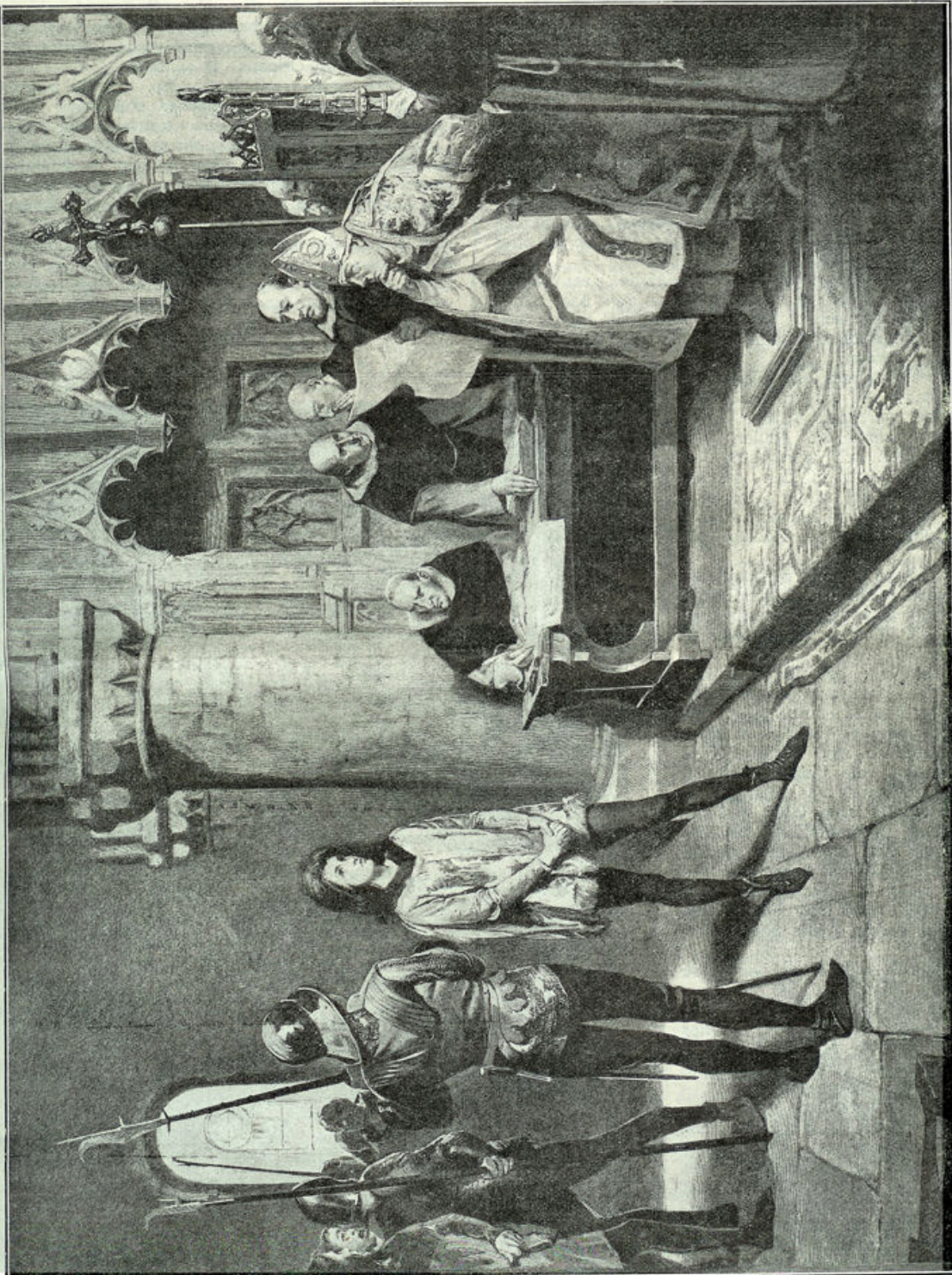
Gelaten was haar antwoord: „Ik heb geen zegen uitgesproken, noch door iemand anders laten uitspreken.”

„Waarom liet gij Christus met twee knielende engelen aan Zijn voeten in het vaandel plaatsen?”

„Ik heb het u herhaaldelijk gezegd, dat ik slechts op Gods bevel handelde. Mijn vaandel droeg ik zelf, als de aanval op den vijand begon, om te vermijden, dat mijn handen bloed zouden vergieten — nooit heb ik een mensch gedood.”

Het meisje van Domrémy. Beeldhouwwerk van Henri Chapu.

De Maagd van Orleans voor bisschop Cauchon.

1544

„Hebben uw heiligen ook haren?”

„Het loont niet de moeite, mijnheer de Voorzitter, om zulks te weten.”

„Hebben zij kleeren aan?”

„Ik antwoord met de wedervraag, of God niets heeft om Zijn heiligen te bekleeden?”

„Aangeklaagde! spreken uw heiligen de Engelsche taal?”

„Waarom zouden zij Engelsch spreken? Zij staan toch niet aan de zijde der Engelschen?”

„Weet gij niet, of de heilige Katharina en Margaretha de Engelschen haten?”

„Zij hebben lief, wat de Heere liefheeft, en haten, wat de Heere haat.”

Daarop stelde de bisschop onder Engelschen invloed de arglistige vraag: „Haat God de Engelschen?” — in de veronderstelling, dat zij daarop onvoorwaardelijk bevestigend zou antwoorden. Dan was het doel bereikt; dan had zij zich aan Godslastering schuldig gemaakt, waarop de straf van den vuurdood stond.

Wat echter antwoordde het ongeleerde, eenvoudige boerenmeisje? „Van de liefde en van den haat Gods tegenover de Engelschen weet ik niets; wel echter wist ik, dat de Engelschen binnen zes jaren uit Frankrijk verjaagd zullen worden.”

Met voorzichtigheid en beleid beantwoordde zij alle vragen, zoodat de rechters zeer verbaasd waren. Doch die rechters waren de beulen; het proces was een schijnvertooning, en Jeanne d'Arc werd in den opbloei harer jaren, één en twintig jaren oud, naar den verschrikkelijken brandstapel op de Oude Markt te Rouaan gevoerd.

Daar werd ze levend verbrand, en aan het volk werd verteld, dat Frankrijk gelukkig van deze ketterin, van deze afgodendienares en toovenares was verlost.

Doch het volk geloofde het niet. Het had den standvastigen moed bewonderd, waarmede Jeanne d'Arc den brandstapel had beklommen, en sommigen beweerden, een witte duif te hebben gezien, die klapwiekend uit haar asch ten hemel was gestegen.

Vier en twintig jaren later, in 1455, werden haar processtukken herzien. Toen kwam het schandelijk bedrijf der rechtbank aan het licht; haar gedachtenis werd in volle eer hersteld, en op de plek, waar haar brandstapel had gelaaid, verrijst thans haar standbeeld.

Geen tweede volk in de ongewijde geschiedenis heeft zulk een zieneres, profetes en aanvoester aan te wijzen als het Fransche volk, en Schiller heeft haar naam in de Duitsche letterkunde vereeuwigd door zijn treurspel „De Maagd van Orleans.”

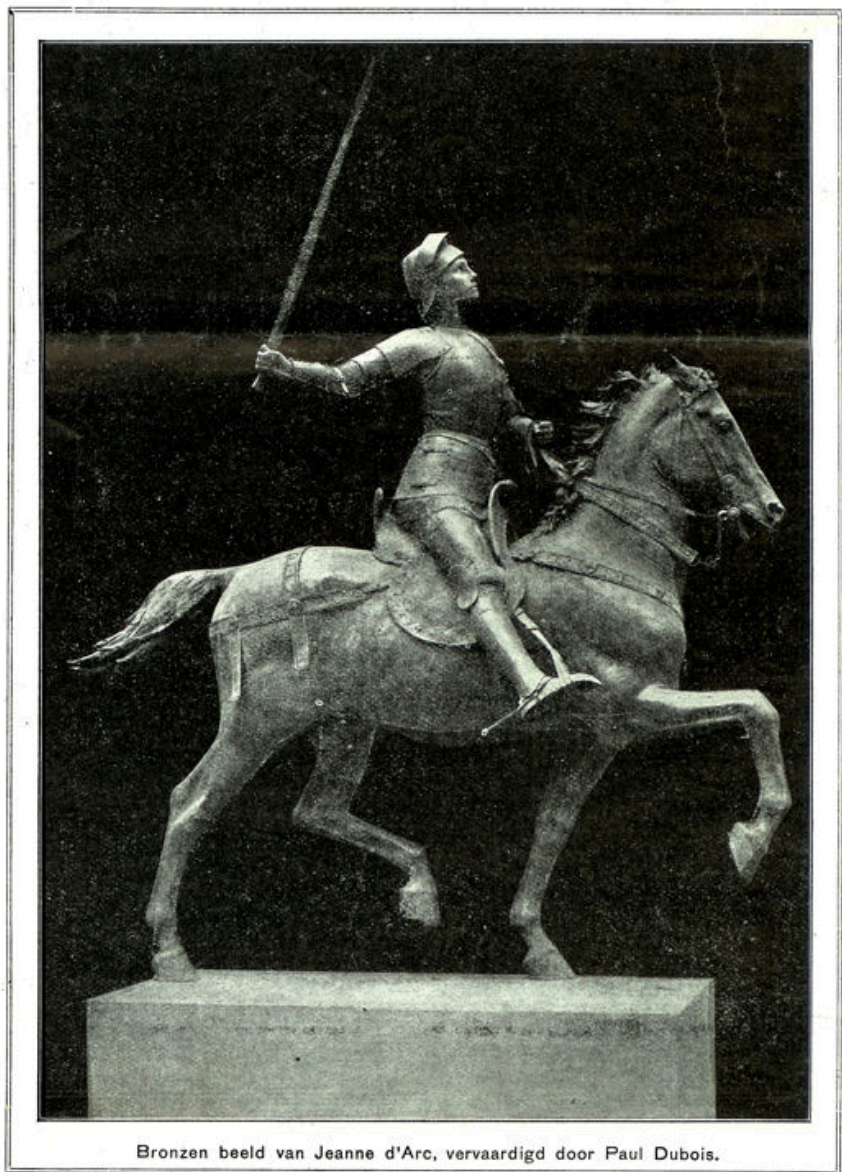
Wel is het te betreuren, dat Schiller der historie geweld aandeed, en door het laatste tijdperk van haar geschiedenis den draad van een alledaagschen liefdesroman heeft gevlochten, want daardoor werd haar gestalte neergehaald van haar schitterende hoogte, en de jonge Fransche Debora werd een dood gewone, zwakke vrouw. Maar hoe dan ook, Schiller heeft haar toch ook in haar heldenkracht, in haar heilige liefde voor het vaderland geteekend, en steeds bleef zij in Schillers forsche teekening de kuische maagd.

Haar in haar maagdelijke reinheid aan te tasten, bleef voor een Franschman, voor Voltaire weggelegd. Deze spottende geest nam aanstoot aan haar. Voor hem, den man der achttiende eeuw, bestond er niets onverklaarbaars tusschen hemel en aarde, en de jeugdige herderin van de Lotharingsche heide, die zich op Godsspraken beriep, moest in zijn oog of een bedriegster of een werktuig van bedriegers zijn. In die stemming greep Voltaire de pen, om „de Maagd van Orleans” te schrijven.

Nu kan men reeds bevroeden, hoe dit treurspel er uit zou zien. Een schaamtelooser stuk heeft de Fransche litteratuur der achttiende eeuw trouwens niet aan te wijzen.

Doch noch het kettergericht der vijftiende noch de profaniteit der achttiende eeuw hebben de lichtgestalte van Jeanne d'Arc kunnen verduisteren. Zij is de heldin gebleven van het Fransche volk; het wonderbare in haar verschijning trekt het uit diepe wonden bloedende Frankrijk nog heden aan. En in de eeuw van het brutaalste ongeloof wordt in Parijs weer op iets geheimzinnigs gehoopt, op iets wonderbaars als in de dagen van Jeanne d'Arc, die door God was beschikt, om haar volk te verlossen.

L. P.

Bronzen beeld van Jeanne d'Arc, vervaardigd door Paul Dubois.